

DEZVOLTAREA SECTORULUI AGROALIMENTAR PRIN PRISMA RISCURILOR ȘI PERFORMANTELOR

**GH. NICOLAESCU¹, I. COTOROS^{1,2}, S. COCIORVA¹, V. MIDARI¹, A. NICOLAESCU¹,
A. M. NICOLAESCU^{1,2}, C. VOINESCO¹, V. PROCOPENCO¹, T. NOVAC¹**

¹Universitatea Agrară de Stat din Moldova

²Academia de Studii Economice a Moldovei

Summary. The agri-food sector in the Republic of Moldova is a strategic for the national economy. In 2020, a study was conducted on the factors influencing the development of enterprises in the agri-food sector in the Republic of Moldova.

The study was conducted by interviewing 69 companies from agri-food sector from 10 administrative regions of Moldova.

As a result of the study it was established:

- economic factors / risks obtained an average rating of 4.3 points on the scale of 5 pt.;
- technical and technological factors / risks obtained an average rating of 4.2 points on the scale of 5 pt.;
- ecological factors / risks obtained an average rating of 4.2 points on the scale of 5 pt.;
- legislative-legal factors / risks obtained an average rating of 4.1 points on the scale of 5 pt.;
- information factors / risks obtained an average rating of 4.2 points on the scale of 5 pt.;
- moral factors / risks obtained an average rating of 4.3 points on the scale of 5 pt.

Key words. Agriculture; Development; Enterprise; Horticulture; Influencing factors.

INTRODUCERE

În orice entitate din activitatea economică, majoritatea deciziilor se iau în condiții de risc și incertitudine. De la realizarea unei investiții la lansarea pe o anumită piață a unui anumit produs sau la realizarea unui anumit element de infrastructură, este necesară cunoașterea riscului și nivelul acestuia.

Natura riscurilor este diferită, de la riscurile ecologice sau naturale, până la cele economice, politice etc. Riscurile, în general, se referă la probabilitatea de reușită sau eșec a acțiunii realizate pe baza unei decizii.

Riscurile pot avea drept sursă nedeterminarea (inexistența informațiilor necesare) rezultatului acțiunii întreprinse, dar și ambiguitatea pachetului informațional deținut la un moment dat.

Actualitatea temei investigate este indiscutabilă având în vedere dificultățile cu care se confruntă ramurile sectorului agroalimentar, în special în ultima perioadă, ca rezultat al situației pandemice.

Scopul studiului constă în analiza particularităților de dezvoltare a sectorului agroalimentar prin prisma riscurilor și performanțelor

MATERIAL ȘI METODĂ

Cercetările au fost efectuate în baza proiectului “Impactul factorilor macromediului și geografici asupra falimentului și a performanțelor în afaceri ale entităților economice din sectorul agroalimentar din Republica Moldova” din cadrul Programului de Stat (2020 - 2024) cu cifrul 20.80009.0807.26 și se rezumă la:

- studierea literaturii de specialitate
- evaluarea factorilor de risc
- evidențierea entităților din sectorul agroalimentar pentru realizarea sondajelor;
- analiza rezultatelor sondajelor
- procesarea rezultatelor sondajelor

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Lipsa forței de muncă este legată cu migrarea acesteia peste hotare. Analizând datele BNS, se constată faptul că doar în anul 2018 populația aflată oficial la muncă peste hotare a fost în număr de 352,7 mii pers., din care din mediu urban 108,5 mii pers., sau 30,8%, din mediu rural – 244,3 mii pers., sau 69,2%.

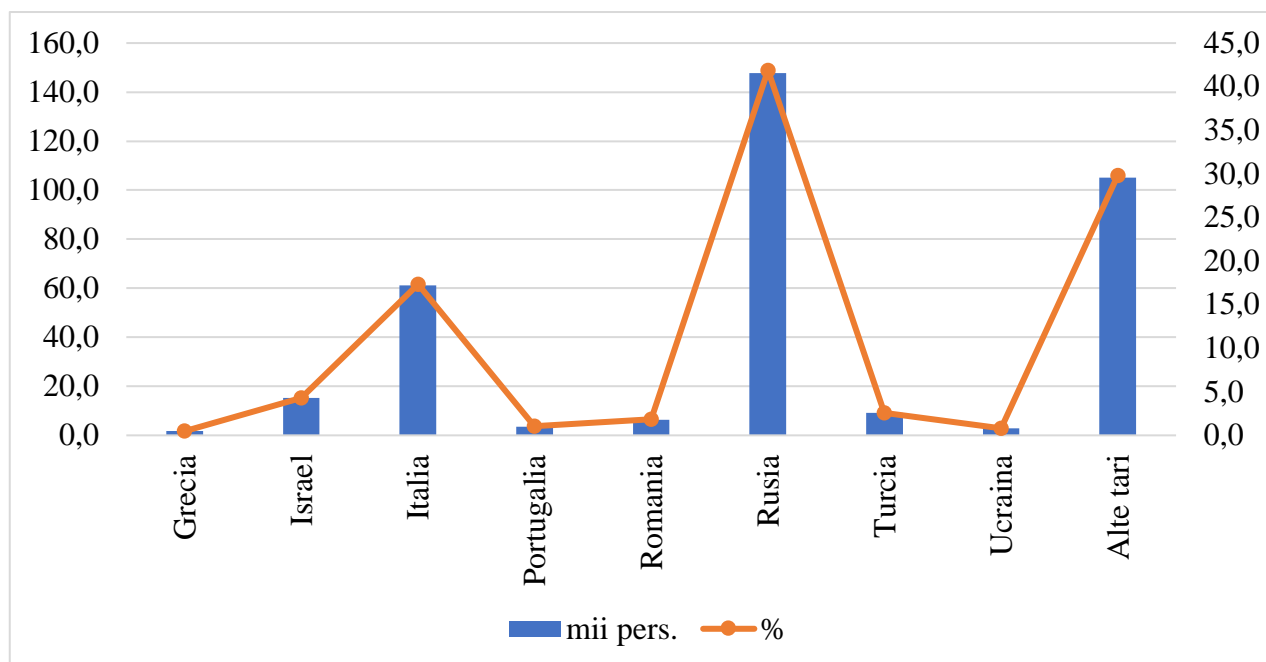

Fig. 1. Structura populației aflate la lucru peste hotare

Sursa:

1. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=103&>
2. Calcule proprii utilizând datele Biroului Național de Statistică <https://statistica.gov.md/>

Totodată constatăm faptul că numărul cel mai mare a populației aflate la lucru peste hotare revine Rusiei cu 147,7 mii pers., sau cca 41,9%, urmată de Italia, cu 61,1 mii pers., sau 17,3 %. Conform datelor oficiale ale BNS, populația Republicii Moldova se află oficial la muncă și în alte țări precum - Grecia, Israel, Portugalia, România, Turcia, Ucraina ș.a.

Aceasta din urmă se răsfrânge direct asupra situației reale în sectorul economic al activităților din domeniul agroalimentar.

Eskesen Alison ș.a. (2014) au constatat că, accesul la finanțe și la piețe au fost identificate și recunoscute de majoritatea intervențiilor majore de dezvoltare, acestea fiind provocările cheie pentru dezvoltarea IMM-urilor în agricultură. Recunoscând că IMM-urile sunt motoarele creșterii în multe economii ale țărilor în curs de dezvoltare, profesioniștii în dezvoltare și-au dublat sprijinul pentru intervenții relevante pentru a face față acestor provocări. Încă de la revoluția verde, comunitatea globală în dezvoltare nu a fost la fel de unificată în sprijinul agriculturii și al securității alimentare.

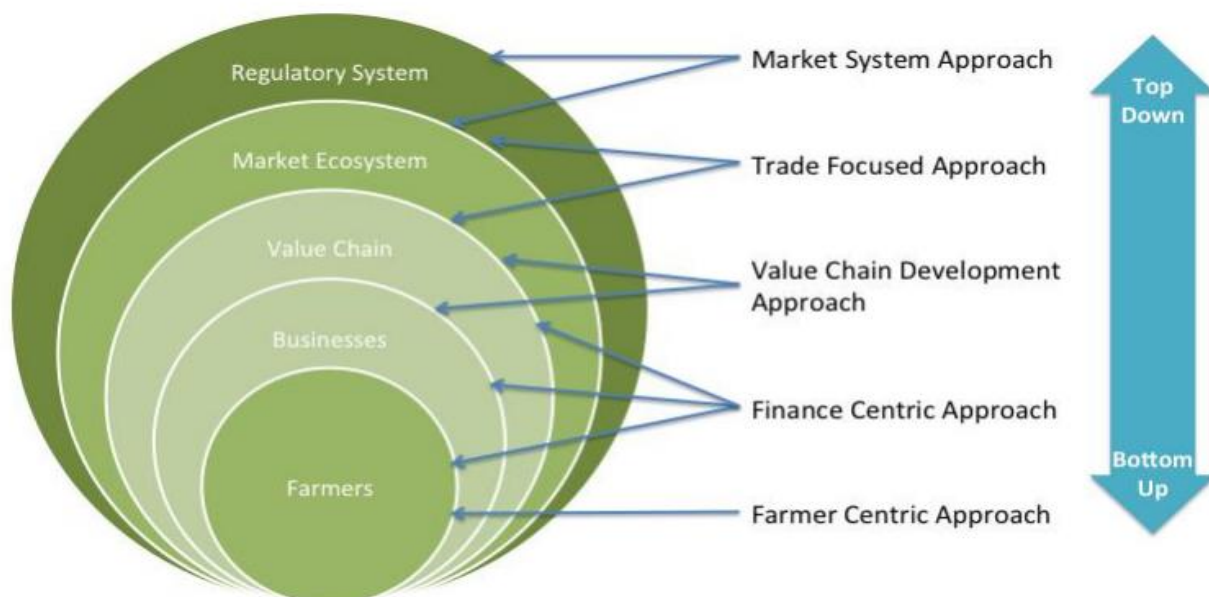

Fig. 2. Abordarea programului de dezvoltare (după Eskesen Alison, Shujog Rashi Agrawal, Noopur Desai, 2014)⁴

Chestionarea preventivă a agenților economici a permis să obținem unele date, care clarifică unele aspecte ale situației stringente în sectorul agroalimentar.

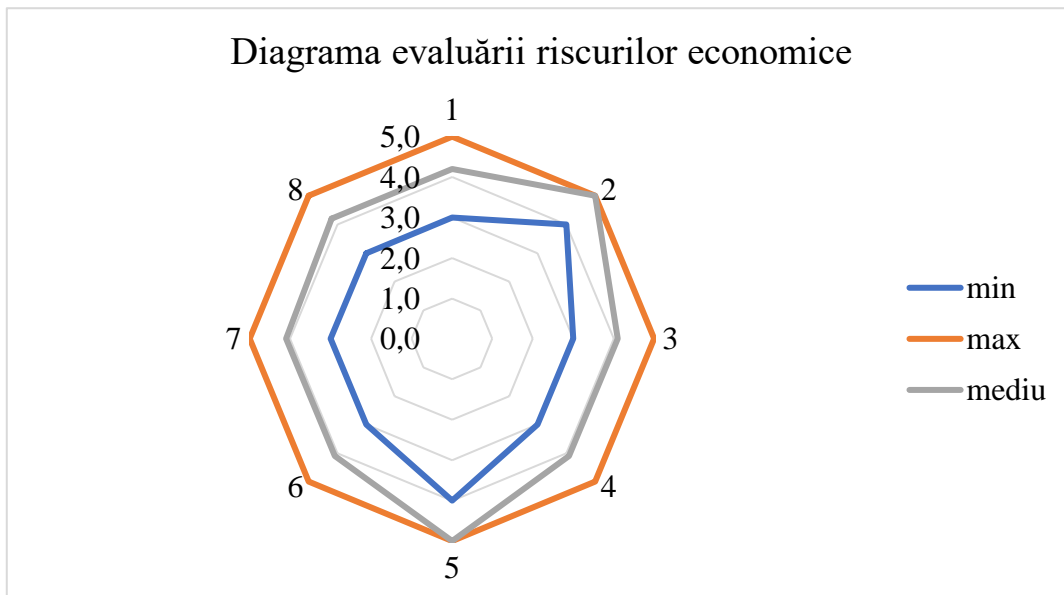
Conform informație reflectate în chestionare, constatăm, că dintre agenții economici chestionați cca. 20% desfășoară activitate în cultura viței de vie, fie cu struguri pentru vin, fie de masă, sau chiar ambele grupe de soiuri. Totodată, în domeniul de activitate din pomicultură sunt implicați cca. 40% agenți economici, din care cultura sămânțoaselor - cca. 17%, sămburoaselor –cca. 17%, baciferele – cca. 6%.

Conform sondajului, constatăm, că dintre agenții economici chestionați cca. 33% desfășoară activitate ce ține de creșterea bovinelor, cca. 33% desfășoară activitate ce ține de creșterea ovinelor, cca. 33% desfășoară activitate ce ține de creșterea suinelor.

Dintre agenții economici chestionați, care desfășoară activitate în post-recoltare și procesare se constată în structură câte un agent economic pe următoarele poziții – dispun de încăperi cu tehnologii de pre-răcire (1 sau 20%), păstrare (1 sau 20%), vinificație (1 sau 20%), producerea și procesarea laptelui (1 sau 20%), producerea cărnii (1 sau 20%).

Dintre agenții economici chestionați, care desfășoară activitatea în alimentația publică și HoReCa, se constată în structură următoarele poziții – bucătărie (40%), cafenea (27%), restaurant (27%), hotel (6%).

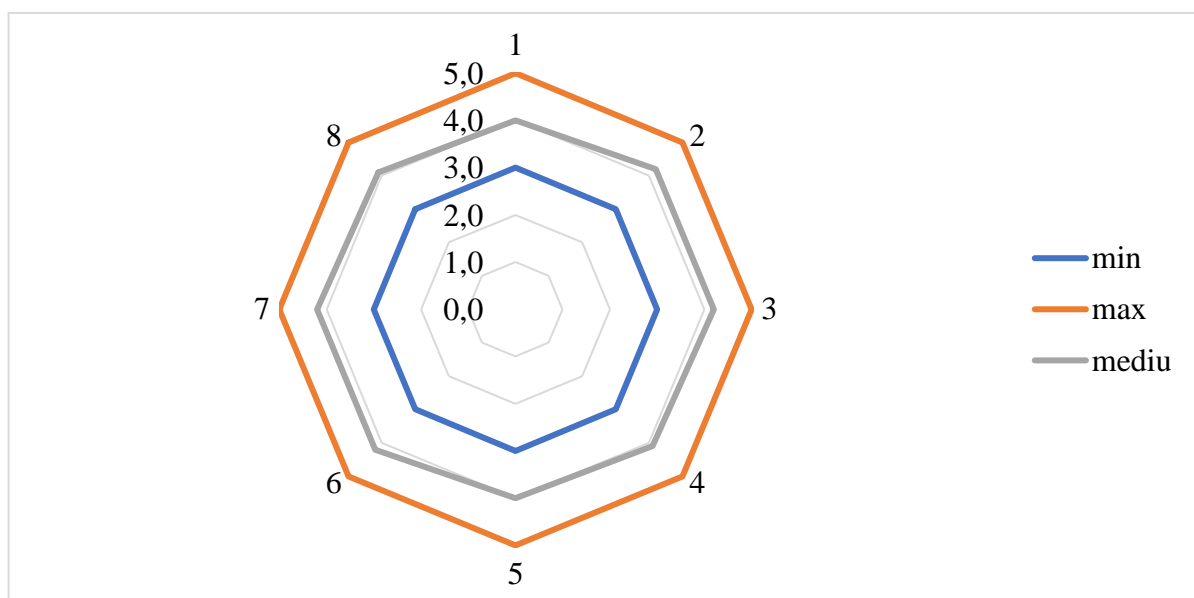
⁴ Eskesen Alison, Shujog Rashi Agrawal, Noopur Desai. Small and medium enterprises in agriculture value chain. 2014 // https://iixfoundation.org/wp-content/uploads/2011/08/OXFAM-SME-Report-November-2014_FINAL.pdf

Analizând grupa riscurilor C. - Grupa riscurilor după factorii principali de apariție putem menționa că:

- în subgrupa C.1. - Riscuri economice, piața are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie obținând 4.2 puncte. Prețul factorilor de producție are o contribuție ca factor de risc între 4 și 5 puncte. Valoarea medie obținând 5 puncte. Activele financiare au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, obținând valoare medie 4.1 puncte. Cursul valutar are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, cu o valoarea medie de 4.1 puncte. Inflația are o contribuție ca factor de risc între 4 și 5 puncte și valoarea medie obținută este 5 puncte. Subvențiile au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, valoarea medie fiind 4.1 puncte. Sistemul de impozite și taxe are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5, iar valoarea medie este 4.1 puncte. Alte riscuri ale subgrupeii au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie obținând 4.2 puncte.

- subgrupa C.1. - Riscuri economice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.3 puncte, ceea ce ușor se vede din diagrama evaluării riscurilor.

- în subgrupa C.2. - Riscuri politice - apartenența politică are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, obținând valoare medie de 4 puncte; Președintele are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie obținută fiind 4.2 puncte; Parlamentul are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, obținând valoare medie de 4.2 puncte; Guvernul are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, cu valoarea medie de 4.1 puncte; Ministerul are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie obținută este 4 puncte; Administrația publică locală are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, iar valoarea medie este 4.2 puncte; ANSA are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie obținută este 4.2 puncte; Alte riscuri ale subgrupeii au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte și valoarea medie obținută este 4.1 puncte.

- subgrupa C.2. - Riscuri politice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.1 puncte, ceea ce ușor se vede din diagrama evaluării riscurilor.

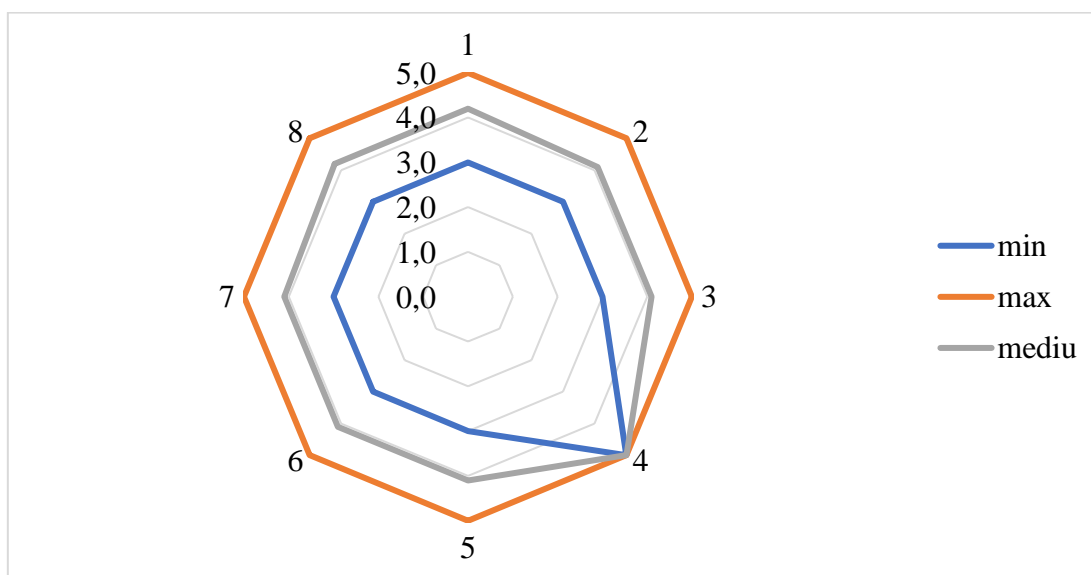

Fig. 5. Diagrama evaluării riscurilor tehnico-tehnologice

- în subgrupa C.3. Riscuri tehnico-tehnologice - Aplicarea PTȘ în procesul de producere are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie obținută este 4.2 puncte; Modernizarea / Înnoirea tehnicii, utilajelor, aparatajelor etc. necesare pentru activitate are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, iar valoarea medie obținută este 4.1 puncte; Modernizarea tehnologiei aplicate are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, obținând valoarea medie de 4.1 puncte; Know-how-urile au o contribuție ca factor de risc de 5 puncte; Consolidarea terenurilor are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, valoarea medie obținută este 4.1 puncte; Arendarea bunurilor necesare pentru activitate are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, valoarea medie fiind 4.1 puncte; Bunurile în proprietate au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte și valoarea medie obținută este 4.1 puncte; Alte riscuri ale subgrupeii au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, iar valoarea medie obținută este 4.2 puncte.

- subgrupa C.3. Riscuri tehnico-tehnologice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.2 puncte. Ceea ce ușor se vede din diagrama evaluării riscurilor

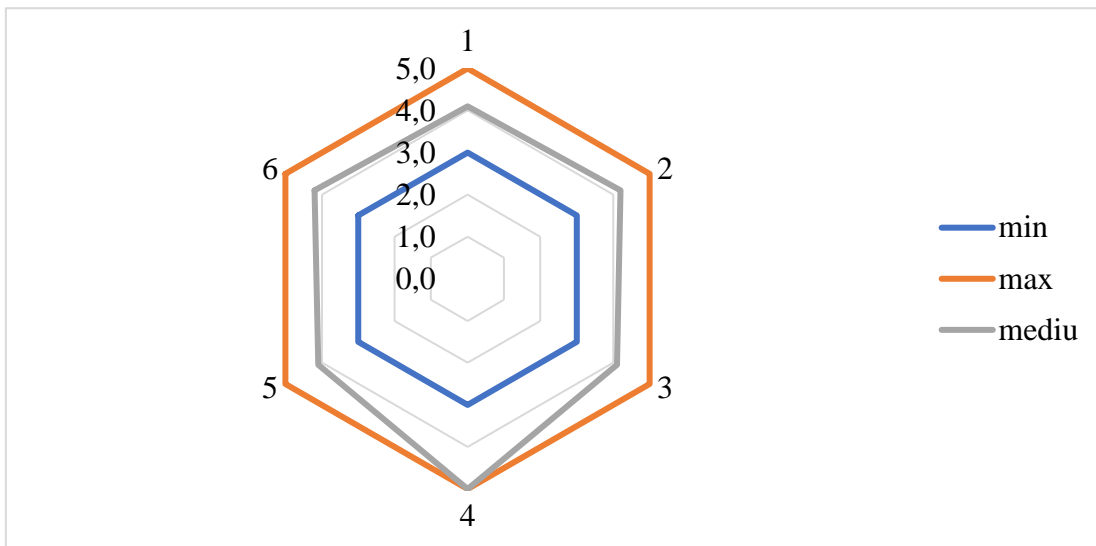

Fig. 6. Diagrama evaluării riscurilor ecologice

- în subgrupa C.4. Riscuri ecologice - Schimbările climatice au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, valoarea medie fiind 4.1 puncte; Calamitățile naturale (geruri, grindina, seceta, ploile torențiale etc.) are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte cu valoarea medie de 4.2 puncte; Alunecările de teren au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie este 4.1 puncte; Despăduririle au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte și valoarea medie - 5 puncte; Desecarea bazinelor acvatice (lacuri, râuri) are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie fiind 4.1 puncte; Alte riscuri ale subgrupeii au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, iar valoarea medie obținută este 4.2 puncte.

- subgrupa C.4. Riscuri ecologice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.2 puncte. Ceea ce ușor se vede din diagrama evaluării riscurilor

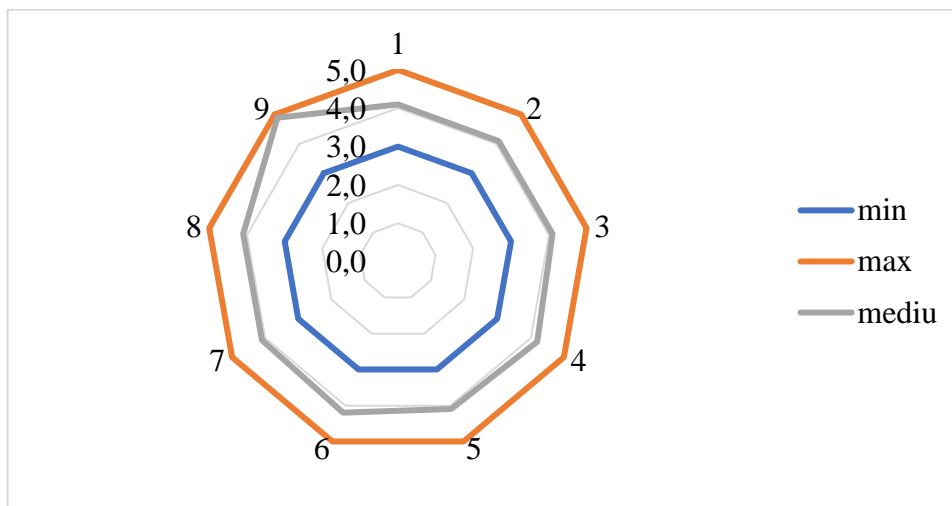

Fig. 7. Diagrama evaluării riscurilor legislativ-juridice

- în subgrupa C.5. Riscuri legislativ-juridice - Legislația națională are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte cu valoarea medie de 4.1 puncte; Legislația internațională are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte și valoarea medie de 4.1 puncte; Codurile – funciar, a apelor, fiscal etc. au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, valoarea medie a acestora fiind 4.1 puncte; Legile au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, valoarea medie obținută - 4.2 puncte; HG au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, iar valoarea medie - 4.1 puncte; Programele de dezvoltare a sectorului au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie fiind 4.2 puncte; Reglementările tehnice au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, media fiind 4.1 puncte; Standardele au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, cu media de 4.1 puncte; Alte

riscuri ale subgrupeii au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, iar valoarea medie fiind 4.9 puncte.

- subgrupa C.5. Riscuri legislativ-juridice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.1 puncte, ceea ce ușor se vede din diagrama evaluării riscurilor.

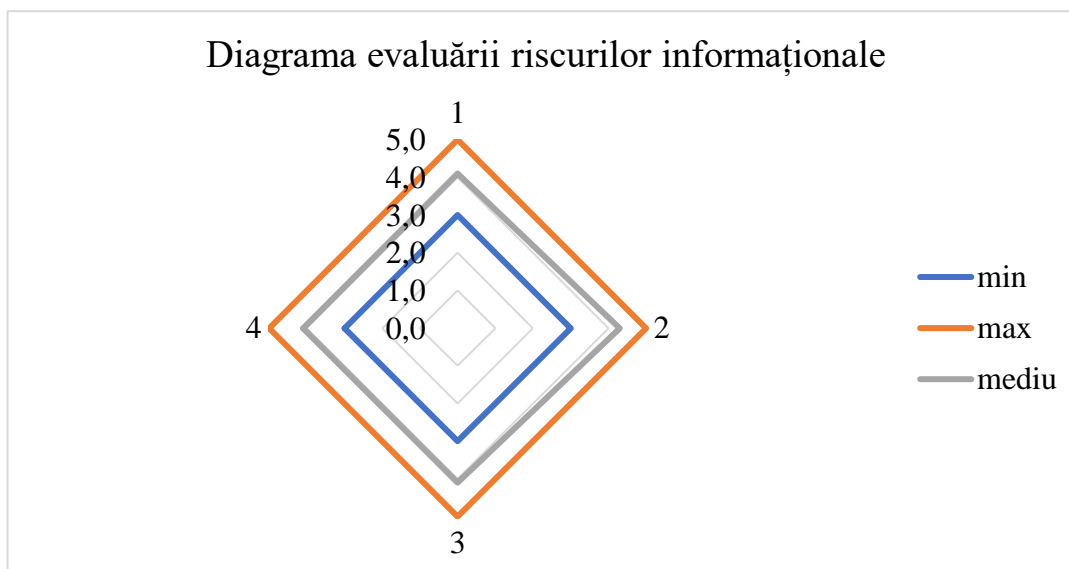

Fig. 8. Diagrama evaluării riscurilor informaționale

- în subgrupa C.6. Riscuri informaționale - Întârzierea apariției informației are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte. Valoarea medie obținută este 4.1 puncte; Informațiile false au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, iar valoarea medie de 4.3 puncte; Divulgarea secretelor de producere și a informației confidențiale are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, media obținută este 4.1 puncte; Alte riscuri ale subgrupeii au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte cu valoarea medie de 4.1 puncte.

- subgrupa C.6. Riscuri informaționale a obținut o evaluare medie în mărime de 4.2 puncte. Ceea ce ușor se vede din diagrama evaluării riscurilor.

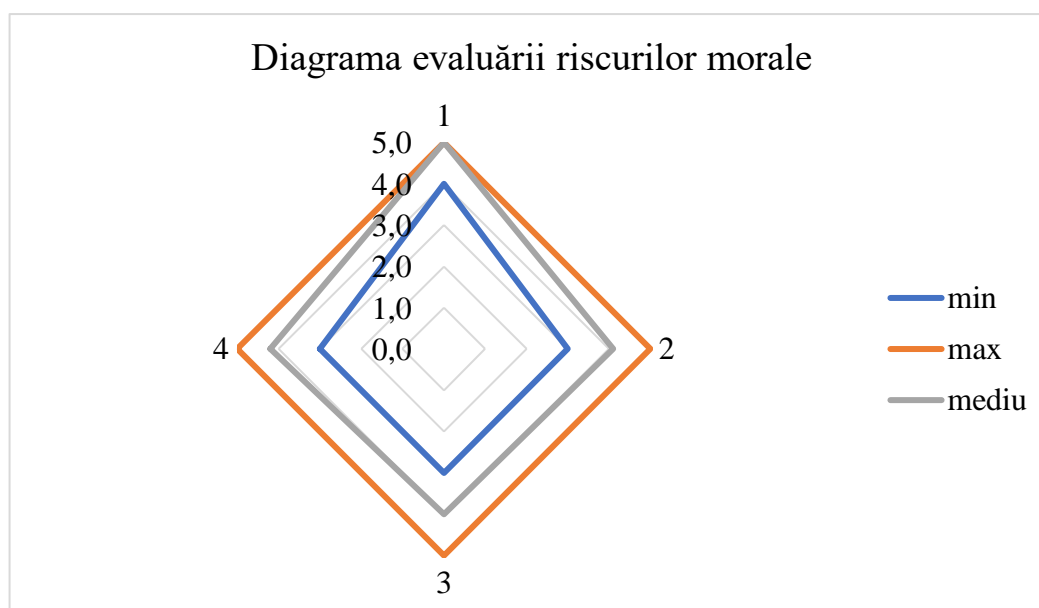

Fig. 9. Diagrama evaluării riscurilor morale

- în subgrupa C.7. Riscuri morale - Comercializarea produselor, bunurilor și serviciilor cu termen de valabilitate expirat, ce pot cauza pagube consumatorului au o contribuție ca factor de risc

între 4 și 5 puncte. Valoarea medie obținută fiind de 5 puncte; Procurarea produselor, bunurilor și serviciilor cu termen de valabilitate expirat – prin actualizare falsă de către vânzător, ce poate cauza pagube indirecte consumatorului are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, obținând media de 4.1 puncte; Furtul produselor, bunurilor are o contribuție ca factor de risc între 3 și 5, iar valoarea medie este 4 puncte; Alte riscuri ale subgrupeii au o contribuție ca factor de risc între 3 și 5 puncte, iar valoarea medie este 4.2 puncte.

- subgrupa C.7. Riscuri morale a obținut o evaluare medie în mărime de 4.3 puncte. Ceea ce ușor se vede din diagrama evaluării riscurilor

CONCLUZII

Analizând grupa riscurilor C. Grupa riscurilor după factorii principali de apariție putem menționa că:

- subgrupa C.1. Riscuri economice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.3 puncte;
- subgrupa C.2. Riscuri politice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.1 puncte;
- subgrupa C.3. Riscuri tehnico-tehnologice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.2 puncte;
- subgrupa C.4. Riscuri ecologice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.2 puncte;
- subgrupa C.5. Riscuri legislativ-juridice a obținut o evaluare medie în mărime de 4.1 puncte;
- subgrupa C.6. Riscuri informaționale a obținut o evaluare medie în mărime de 4.2 puncte;
- subgrupa C.7. Riscuri morale a obținut o evaluare medie în mărime de 4.3 puncte;

În continuare se recomandă dezvoltarea studiului, perfecționarea formularelor și lărgirea ariei de chestionare a agenților economici după raioanele administrative, și în țările învecinate – România, Ucraina ș.a.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Raportul pentru anul 2020 privind realizarea proiectului “Impactul factorilor macromediului și geografici asupra falimentului și a performanțelor în afaceri ale entităților economice din sectorul agroalimentar din Republica Moldova” din cadrul Programului de Stat (2020 - 2024) cu cifrul 20.80009.0807.26

2. БОЕВА В.Р. Методика экономических исследований в агропромышленном производстве. Москва. 1995. 198 стр.

3. www.statistica.md (văzut la 2021.09.10)